Gaardsted Højgaard

Mere viden giver bedre avlsbeslutninger

Man kan have nok så godt et øje for køer og kende sine kofamilier ud og ind. Men man kan ikke se på en kalv, hvilke gener den har fået med sig. På Gaardsted Højgaard bruger Jens Jensen genomisk test som et ekstra redskab, når næste generation skal vælges. For jo mere man ved om kvierne, jo bedre kan man prioritere, hvilke af dem man vil satse på – og hvilken retning besætningen skal bevæge sig i.

REDAKTØR: **NANNA HAMMERSHØJ CHRISTOFFERSEN**

PÅ GAARDSTED HØJGAARD er arbejdsfordelingen klar. Martin Jensen har ansvaret for markdriften, mens Jens Jensen står for køerne og avlsarbejdet. Og spørger man Jens til avlsarbejdet, går der ikke lang tid, før snakken bevæger sig fra enkelte køer til familier, tyre og de næste generationer. For interessen for avl er stor. Men netop derfor er det heller ikke nok at tro, at man ved, hvilke kvier der er de bedste. Jens vil gerne vide det så godt som muligt. Derfor er genomisk test blevet en naturlig del af avlsarbejdet på Gaardsted Højgaard.

"Når vi alligevel bruger så mange penge og så meget tid på at lave næste generation, synes jeg også, det giver god mening at vide så meget som muligt om de dyr, vi skal avle videre på."

Man kan godt blive snydt af det, man ser

På Gaardsted Højgaard har genomisk test været en del af avlsarbejdet i omkring otte år. For Jens handler testen ikke kun om at få et mere sikkert billede af kviernes genetiske niveau. Den giver også en ekstra sikkerhed for, at afstamningen faktisk er den rigtige. For selv med gode rutiner kan kalve blive byttet rundt ved fødslen, og dermed kan den registrerede afstamning vise sig ikke at være korrekt. Med den genomiske test får man samtidig mulighed for at kontrollere, om far og mor stemmer med registreringen. Det er ikke uvæsentligt. Hele avlsarbejdet bygger på, at man ved, hvilke dyr man arbejder med. Hvis afstamningen er forkert, risikerer man også at træffe avlsbeslutninger på et forkert grundlag. Og selv når afstamningen er helt på plads, kan man blive overrasket. Vi kender det nok alle sammen. Der går en kviekalv i boksen, som bare ser rigtig ud. Moderen er en god ko, familien kender man, og afstamningen fejler bestemt heller ikke noget. Den kvie har man lidt ekstra forventninger til. Men er hun faktisk den bedste? Det er her, genomisk test giver Jens noget, som øjet og stamtavlen ikke kan give alene. Den genomiske test giver Jens mulighed for at skille kvierne bedre ad langt tidligere. Nogle gange fortæller resultatet præcis det, man havde forventet. Andre gange er udsvingene store. Og måske er det netop dér, testen er mest værd.

"Man kan sagtens have en kvie, man selv tror rigtig meget på, og så viser testen, at det faktisk er en anden, vi burde satse på. Det er jo den viden, vi gerne vil have, mens vi stadig kan bruge den."

Fra viden til handling

Genomisk test giver selvfølgelig ikke meget mening, hvis resultatet bare bliver lagt i en skuffe. På Gaardsted Højgaard skal informationen bruges. For hver gang en kvie skal insemineres, ligger der også en prioritering. Skal hun have kønssorteret sæd? Hvilken tyr passer til hende? Er hun en af dem, man gerne vil have flere døtre efter? Eller er der andre kvier i gruppen, som det genetisk giver mere mening at satse på eller helt selektere fra?

Det er ikke nye spørgsmål. Dem har kvægbrugere stillet sig selv i generationer. Forskellen er, at vi i dag har mulighed for at kende langt mere til den unge kvie, allerede inden hun selv har produceret en liter mælk. Det bruger Jens. Ikke som en facitliste, men som endnu et stykke information, når beslutningen skal træffes. For hvis man bruger de bedste tyre, kønssorteret sæd og måske embryoner, er det også værd at overveje, hvilke hundyr man bruger de største avlsmæssige investeringer på. Der er trods alt ingen grund til at behandle alle kvier ens, hvis de genetisk ikke er ens.

Hvad skal den næste generation være bedre til?

For Jens stopper det ikke ved at finde de højest rangerede kvier. Genomisk test bliver først rigtig interessant, når man ved, hvad man ønsker at forbedre. På Gaardsted Højgaard er retningen klar. Jens ønsker fremgang for holdbarhed og sundhed. Køerne skal kunne fungere i besætningen og holde til flere laktationer. Samtidig skal der fortsat være fremgang i produktionen – men for Jens handler produktion ikke alene om flere kilo mælk. Der skal mere fedt og protein i tanken. Og så fylder effektivitet mere og mere i avlsmålet.

"Jeg vil gerne have en ko, der holder og er sund, men selvfølgelig skal hun også producere. For mig skal fremgangen især ligge på fedt og protein, og så tror jeg, at effektivitet kommer til at betyde mere og mere."

Det er netop her, de enkelte avlsværdital bag det samlede NTM bliver interessante. To dyr med nogenlunde samme samlede niveau behøver ikke at kunne bidrage med det samme til besætningen. Den ene kan have sin styrke i produktionen, mens den anden bidrager mere med sundhed, holdbarhed eller effektivitet. Når man kender sit mål, bliver det også lettere at bruge den genomiske information aktivt.

Det handler ikke nødvendigvis om at lave den højest mulige kvie på papiret. Det handler om at lave den ko, man gerne vil have stående i stalden.

Når snakken falder på genomisk test, kommer den hurtigt til at handle om de allerbedste dyr. Tyremødre, embryoner og de højeste NTM-tal. Men så risikerer man at overse en stor del af værdien. For de fleste handler avlsarbejdet først og fremmest om én ting: at næste generation af køer bliver lidt bedre end den, der står i stalden i dag. Hvis målet er bedre sundhed, større holdbarhed, mere fedt og protein eller mere effektive køer, giver den genomiske test mulighed for tidligere at se, hvilke dyr der bedst kan være med til at flytte besætningen i den ønskede retning, og hvordan man får lavet det bedste match mellem hundyr og tyr.

"Jeg synes ikke, man skal se genomisk test som noget, der kun er for dem, der arbejder med tyremødre eller embryoner. Hvis du skal vælge, hvilke kvier du vil lave næste generation efter, er det da mindst lige så interessant at vide, hvilke der genetisk er de bedste."

Testen gør ikke valget for dig, men den gør det sværere at vælge i blinde.

Genetikken står ikke alene

Det betyder heller ikke, at Jens har erstattet sit eget blik på køerne med tal på en skærm. Tværtimod. Kendskabet til besætningen betyder stadig noget. Når man gennem generationer har fulgt en kofamilie, ved man ting om den, som ikke nødvendigvis står i et indeks. Hvordan fungerer køerne i stalden? Hvad holder de til? Hvilke egenskaber går igen? Og er der noget i familien, man gerne vil have mere – eller mindre – af? Den viden forsvinder ikke med den genomiske information. Den får bare selskab af mere information. Det er måske også den bedste måde at se genomisk test på. Ikke som noget, der skal overtage avlsarbejdet, men som noget, der kan kvalificere det. Jens skal stadig beslutte, hvilken ko han gerne vil lave. Nu har han bare lidt bedre kort på hånden.

Klima bliver også en vigtig brik i avlsarbejdet

Ser Jens længere frem, er der endnu en grund til, at han mener, vi skal blive ved med at udvikle avlsarbejdet. Klima kommer til at fylde mere. Mælkeproduktionen står allerede med et stort fokus på klimaaftryk, metan og udnyttelse af ressourcerne. Og ligesom vi gennem avlen har flyttet ydelse, eksteriør, sundhed og reproduktion gennem generationer, ser Jens også genetikken som en del af løsningen, når klimaaftrykket fra fremtidens ko skal reduceres. Her hænger flere af de egenskaber, han allerede prioriterer, godt sammen med den udvikling. En sund ko med god holdbarhed skal erstattes sjældnere. En effektiv ko får mere produktion ud af de ressourcer, der bruges på hende. Og når målet samtidig er mere fedt og protein, handler det ikke alene om at producere flest mulige kilo mælk, men om hvad koen faktisk producerer ud fra det, der kommer ind. Samtidig bliver mulighederne for at avle efter nye egenskaber hele tiden bedre. Fodereffektivitet er allerede kommet højere på dagsordenen, og fremover vil egenskaber relateret til blandt andet metanudledning kunne få større betydning i avlsarbejdet.

"Jeg tror helt sikkert, at klima kommer til at fylde mere i avlen fremover. Hvis vi kan avle os til køer, der er mere effektive og samtidig har et lavere klimaaftryk, så bliver det en vigtig del af det, vi skal forholde os til og vi vil kunne forsvare vores stærke fødevareproduktion."

For Jens er det endnu et argument for at kende genetikken i sine hundyr. For når nye egenskaber kommer ind i avlsmålet, bliver behovet for at vide mere om det enkelte dyr ikke mindre. Det bliver større.

Vi avler på de køer, vi skal bruge om fem og ti år

Avl tager tid og en beslutning, der bliver truffet ved inseminering i dag, kan man først for alvor vurdere flere år senere. Først skal der komme en kalv. Er det en kvie, skal hun vokse op, blive drægtig, kælve og begynde at producere. Og først derefter finder man ud af, hvad man egentlig fik lavet. Samtidig er den ko, Jens avler på i dag, genetisk fundament for de generationer, der kommer bagefter. Genomisk test ændrer ikke på biologien. Den kan heller ikke love, at den højest rangerede kvie bliver den bedste ko i stalden. Men den kan reducere noget af usikkerheden og give mere viden på et tidspunkt, hvor der stadig er mulighed for at handle på den. På Gaardsted Højgaard er målet derfor heller ikke at samle flest mulige tal. Målet er at lave en bedre ko. En ko med god sundhed, der holder. En ko, der producerer meget fedt og protein. En ko, der udnytter foderet og ressourcerne effektivt. Og fremover i endnu højere grad en ko, der også passer ind i de krav, mælkeproduktionen møder på klimaområdet. De kvier, der bliver født nu, er ikke kun næste års førstekalvskøer. De er også mødre og bedstemødre til den besætning, der skal fungere om fem og ti år. Og det er måske i virkeligheden Jens' bedste argument for genomisk test:

"Vi kan ikke vide præcis, hvilken kvie der bliver den bedste ko. Men jo mere vi ved om dem, mens de er unge, jo bedre mulighed har vi for at træffe de rigtige valg og skabe den fremgang, vi gerne vil have i besætningen." ●

© NANNA HAMMERSHØJ CHRISTOFFERSEN

Jens Jensen

© HAN HOPMAN

Gaardsted Højgaard I/S

- **Ejet af Jens og Martin Jensen**
- **12 ansatte, 9 i stalden og 3 i marken**
- **Driver 1.000 ha, ejer 750 ha**
- **550 køer**
- **11 Lely robotter**
- **13.788 kg. EKM**

GENOMISK TEST – FRA RESULTAT TIL BESLUTNING

Kend dine kvier
Få mere sikker viden om det enkelte dyrs genetiske niveau tidligt.

Kend dit mål
Hvilke egenskaber skal næste generation være bedre til? På Gaardsted Højgaard er fokus især holdbarhed, sundhed, fedt og protein samt effektivitet.

Prioritér derefter
Brug den bedste genetik og de største avlsmæssige investeringer på de hundyr, der bedst kan flytte besætningen i den ønskede retning.

Tænk flere generationer frem
Avlsmålet udvikler sig. Effektivitet og klimaegenskaber kommer til at få større betydning – og de avlsbeslutninger, der træffes i dag, sætter retningen for besætningen mange år frem.